

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

22e jaargang nr. 47 23 november 1969

administratie

postbus 114, Utrecht

tel. 030-24641

postgiro 58 t.n.v. De Humanistische Pers

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 8,50 per jaar

Overige landen f 12,50 per jaar

losse nummers f 0,50

verschijnt wekelijks

Praat eens met anderen!

Alle leden van het Humanistisch Verbond ontvingen een rondschrijven, dat wij hieronder afdrukken.

Omdat wij weten, dat een groot deel van onze lezers geen lid is van het verbond en toch wel hun medewerking zouden willen geven, zouden wij hen willen vragen ook eens uit te zien.

Ook vragen wij ons af of er onder deze abonnees geen lezers zijn, die zich zo nauw betrokken voelen, dat zij tot een lidmaatschap kunnen besluiten. Juist nu zou dat bijzonder worden gewaardeerd. Een telefoontje (030 - 24641) of een briefkaart is voldoende. U kunt ook een bedrag van f 15,— (minimum contributie) overmaken op postrekening 30.49.60 t.n.v. het Humanistisch Verbond met als aantekening „Nieuw lid per 1-1-1970”.

Maar thans laten wij Mr. Rood aan het woord.

Aan alle leden van het
Humanistisch Verbond

Utrecht, datum postmerk

Beste vrienden,

Op 1 oktober j.l. telde ons Verbond 15.293 leden. Op 1 januari waren dit er nog 15.417. U ziet: het verschil is niet groot, maar u ziet tevens dat er sprake is van een daling van het ledenbestand.

Wij zijn niet in paniek geraakt, toen we deze cijfers hoorden. Ten slotte heeft elke vereniging zijn goede en zijn minder goede tijden. Maar het was voor ons wel een signaal om tot actie over te gaan.

Volgens een enquête van het weekblad „Margriet” noemt, zoals u wellicht weet, 7 procent van de Nederlandse bevolking zich humanist. Dat zijn bijna 900.000 mensen. In de Nederlandse samenleving worden wij op het ogenblik geaccepteerd als de vertegenwoordigers van deze 900.000 mensen en soms zelfs van een grotere groep, die zich buitenkerkelijk noemt. Alleen hierdoor kunnen wij in ziekenhuizen,

bejaardentehuizen, strijdkrachten, werkkampen, gevangenissen, organisaties voor ontwikkelingshulp en noemt u maar op, ons werk verrichten op basis van gelijkheid met de zoveel grotere kerkgenootschappen in Nederland.

Wanneer ons ledental nog verder zou dalen, zou hier wel eens een eind aan kunnen komen en zouden we terugkeren naar de vroegere situatie, waarbij ook de onkerkelijke bij zijn geestelijke bijstand alleen maar de keuze had tussen pastoor en dominee.

Hierbij komt nog, dat we op het ogenblik gewoon meer mensen nodig hebben om ons te helpen bij de vele nieuwe taken, die wij thans aanpakken, zoals b.v. het nieuwe werk in ziekenhuizen, de uitbouw van het humanistisch vormingswerk op scholen en met volwassenen, enz. Trouwens, om al dit werk te kunnen doen, dat wil zeggen om de buitenkerkelijke in Nederland werkelijk de hem toekomende plaats te kunnen geven, hebben we gewoon de contributie van vele nieuwe leden nodig.

Nu moet u niet denken, dat het aanwerven van nieuwe leden alleen maar een taak van bestuursleden is. U kunt op zeer eenvoudige wijze meehelpen. Het enige, dat wij van u vragen is, om uw familie, vrienden of kennissen, waar u toch toevallig op bezoek bent voor een verjaardag of een kaartavondje, eens iets te vertellen over ons Verbond.

Vraagt hen eens of ze bij wijze van kennis-making sympathisant willen worden of misschien zelfs direct lid. Denkt u in dit verband ook eens aan uw kinderen.

Wist u, dat een groot deel van onze leden bij het Verbond is gekomen dankzij een verbondslid in hun familie- of kennissenkring?

PRAAT EENS MET ANDEREN OVER UW HUMANISME!

Met vriendelijke groeten,

mr. M. G. Rood,
Algemeen voorzitter

Turk op zondag

De radio-uitzending van zondag 23 november had betrekking op de Turkse gastarbeiders. Daar dit een vraaggesprek was en er veel gebroken nederlands in werd gesproken was het afdrukken van een letterlijke weergave zo niet onmogelijk, dan toch wel moeilijk leesbaar. Toch werd hier een probleem aangesneden, dat stellig de aandacht van velen verdient en wij willen daarom wijzen op een aantal aspecten.

WAAROM BUITENLANDSE ARBEIDERS

Omdat nederlandse bedrijven en instellingen behoefte hebben aan werkrachten. In „Diakonaat” (kontakblad voor de gereformeerde diakonale arbeid, okt. 1969) zegt Prof. Dr. R. Wentholt: „De buitenlandse arbeider is een uitkomst voor de Nederlandse ekonomie en essentieel geworden voor de ekonomische groei.” Verderop lezen wij: „Speciale aandacht verdient de konkurrentiepositie van Nederland met andere noordwesteuropese ekonomieën in de strijd om buitenlandse arbeiders. De Europese vraag naar buitenlandse arbeiders is groter dan het aanbod.” Wij menen, dat wat Prof. Wentholt hier stelt het enige uitgangspunt is bij de beoordeling of er al dan geen buitenlandse arbeiders worden toegelaten n.l. is het nuttig voor de ekonomie en zo ja langs welke weg zien wij kans zoveel arbeidskracht als nodig is te verwerven?

In „Maasmonding”, tijdschrift van de Raad voor het Maatschappelijk Welzijn te Rotterdam lezen wij, dat elke buitenlandse arbeider een geraamd ekonomisch rendement heeft van f 10.000,—, een bedrag waarmee de nederlandse ekonomie dus wordt verrijkt.

Al is het dan mogelijk, dat deze werving tevens in het voordeel is van de betrokkene en van het land van herkomst, toch is het goed zich bij de beoordeling van alle aspecten dit uitgangspunt vast te houden.

De verantwoordelijkheid van de nederlandse samenleving

Voor ons is het duidelijk, dat het hierboven gestelde een aantal verantwoordelijkheden oproept waaraan voldaan dient te worden.

1e. *De verantwoordelijkheden van de werkgever.*

Deze zijn:

- a. Zorg te dragen voor een goede huisvesting van de buitenlandse werknemer.
- b. Zorg te dragen voor een opvangcentrum binnen en buiten bedrijf.
- c. Nakoming van de wettelijke verplichtingen w.o. de arbeidsovereenkomst overeenkomstig de in nederland gebruikelijke.

2e. *De verantwoordelijkheden van de overheid*

- a. Doelmatige controle op een goede naleving van de verplichtingen van de werkgever.
- b. Zorg te dragen voor een sociale verzorging van de arbeider.
- c. Controle op het deelnemen aan het produktieproces door de immigrant, voor zover hij om die reden in nederland is toegelaten.

3e. *De verantwoordelijkheid van de nederlandse samenleving in zijn geheel*

De gastarbeider komt naar nederland uit ma-

teriële overwegingen. Hij vindt het wellicht ook interessant. Maar in verreweg de meeste gevallen wordt hij gedreven door de heersende armoede in zijn eigen land.

Daarmede hebben wij als mens rekening te houden en te trachten hem daar tegemoet te komen waar dit mogelijk is.

Wij zijn er niet mee om eens een feestje te bouwen en dan radio en t.v. er bij te halen om te laten zien hoe goed we zijn. Het is het dagelijks bezig zijn met deze groepen of personen, hetgeen zich over het algemeen het beste leent voor de organisatie waarbinnen wij werkzaam zijn.

Als wij nu terugkomen op het vraaggesprek van zondag 1.1. dan geloven wij, dat daar dingen naar voren kwamen die onze aandacht zeker verdienen. Wij staan uiteraard niet voor de volledige waarheid in, maar het geeft toch te denken. Wij noemen:

1. Het ontslaan, zonder rekening te houden met de wettelijke opzegtermijn.
2. De klacht, dat nederlanders niet gastvrij zijn.
3. Geen mogelijkheden voor een goede vrijetijdsbesteding.
4. Ongeveer 15 uur per dag laten werken zonder overwerkvergoeding. Dit dan niet incidenteel maar permanent en dan f 135,— uitbetalen.
5. Klacht over gebrek aan goed medisch toezicht in een academisch ziekenhuis.
6. 6 personen slapen in een kleine ruimte. In dat huis slapen 35 mensen. Het huis was vervuild.
7. Het verkrijgen van woonruimte is zeer moeilijk waardoor het laten overkomen van het gezin onmogelijk wordt.
8. Het gebrek aan goede voeding aangepast aan het gebruik in het land van herkomst.

Wij erkennen, dat het stellen van bovengenoemde problemen eenvoudiger is dan ze op te lossen. Dit neemt niet weg, dat het ons nuttig leek om n.a.v. de meergenoemde radio-uitzending de aandacht te vestigen op de thans bestaande situatie.

Kalender 1970

De kalender 1970 van het
Humanistisch Verbond,
nu in geheel vernieuwde
uitvoering.

De prijs is

f 5.75

Uw bestelling zien wij gaarne tegemoet door storting of overschrijving van f 5,75 op postrekening 58 t.n.v. De Humanistische Pers Utrecht.

In de omschrijving: Kalender 1970.

een radio-uitzending van zondag 23 november 1969

Nogmaals André Gide

In ons nummer van 9 november (nr. 45), drukten wij het gesprek af over „André Gide”. Bij het herlezen herinnerden wij ons het boek van Jef Last dat over Gide ging en als titel droeg: „Mijn vriend André Gide”. In Rekenschap van september 1966 troffen wij van P. Spigt een bespreking aan over dit boek, die wij hieronder afdrukken.

Wij menen dat Jef Last nog recht heeft op deze vermelding.

De redactie.

„Ik ben nogal onder de indruk gekomen van het boek van Jef Last: „Mijn vriend André Gide”.

Het is doorgaans een nogal hachelijke zaak om, in de opzet van een boek als van deze soort, het niveau van een gerenommeerde grootheid te gaan bezetten — Vriendschap suggereert wel evenwaardigheid — terwijl de eerste bedenking al twijfel oproept aan de gepastheid van deze plaatsneming. Maar Jef Last is er naar mijn smaak heel goed in geslaagd om het recht op distantie, dat mensen als Gide toekomt, te eerbiedigen. Heel omzichtig bewijst Last — 't was zijn bewijslast — dat hij dit boek mocht schrijven. André Gide wordt duidelijker. Ook Last, maar dat als iets secundairs. Overigens is het boek belangwekkend als informatie. Van allerlei lui, die voor mijn generatie min of meer voorbeeldig zijn geweest, verwerft men bijzonderheden-van-nabij, die boeien als familiepapieren. Zo onder meer: enkele feiten waaruit blijkt dat André Malraux eigenlijk in 1937 in Spanje het leven van Jef Last heeft gered. We lezen bijzonderheden over de reisgenoot naar Moskou van Gide en Last: Eugène Dabit („Hotel du Nord”), over Roger Martin du Gard, over Klaus Mann. De reizen, waarbij Last Gide vergezelde — Fez (1935), Moskou (1936), Duitsland (1947) — zijn gevoelig geschreven. Ik heb de indruk dat Last zo eerlijk is als hij kan. Wat mij erg heeft getroffen is de toenemende spanning naarmate de tweede wereldoorlog nadert — terwijl na '45 een zekere beschouwelijke stilte intreedt.

Dat zat er wel in. De jaren '40—'45 waren voor de Gides, de Lasten, de Du Perrons de Ter Braaken wel de climax, de ramp. Soms heb ik het gevoel dat velen van „gewas 1902” en natuurlijk ook de ouderen, in zekere zin met recht gestorven zijn in of omstreeks '40. Het is een caesuur. Bij Last loopt de geschiedenis nog door in een nieuwe periode. Maar hij is tenslotte ook 68 jaar. P. Spigt

Televisie-uitzending Nederland I

Maandag, 15 december 1969 22.25—22.40 uur: „Ik ben niks”.

„IK BEN NIKS”

In zijn jarenlange ervaring als geestelijk raadsman van het Humanistisch Verbond, heeft C. H. Schonk dit ontelbare malen ten antwoord gekregen als hij vroeg naar iemands levensovertuiging. Naderhand bleek dat men meestal wel „iets” was.

Humanist? Velen denken dat dat iets moeilijks is, iets voor gestudeerde mensen. In zijn boekje „Humanisme, ook uw kijk op het leven”, en in deze uitzending, wil Schonk aantonen dat velen die „niks” zeggen te zijn, een in wezen humanistische instelling hebben, ook al hebben ze niet gestudeerd.

HUMANISTISCHE STICHTING „SOCRATES”

Oudegracht 152 Utrecht

Op 13 december 1969 belegt de stichting een beroepenconferentie over:

„Strafrecht en sexualiteit”

Pre-adviseurs:

prof. mr. Th. W. van Veen
en mr. C. Gutter

Commentatoren:

prof. mr. A. A. M. van Agt
en mr. A. Heijder

Voorzitter van de conferentie:

prof. mr. J. A. Ankum

Aan de conferentie kunnen deelnemen: juristen en anderen die beroepshalve met de problematiek worden geconfronteerd. De bijeenkomst vindt plaats in de Internationale School voor Wijsbegeerte te Amersfoort.

De toegangsprijs bedraagt f 4,— p. pers. (Broodmaaltijd f 4,75 p. pers.).

Inlichtingen bij het secretariaat van de stichting, tel. 030-24641.

ORIËNTATIE

Kort geleden verscheen de laatste brochure in de serie „Wereldproblemen” van de Oriëntatie-reeks. Deze draagt de titel „Communisme en democratie”.

Met dit verschijnen zijn er thans 4 volledige series, die wij hieronder noemen. Deze zijn nog verkrijgbaar tegen de prijs van f 2,50 per serie en te bestellen door storting of overschrijving op giro 58 t.n.v.

De Humanistische Pers, Utrecht.

Serie: *Huwelijk en gezin*

- 1 Verkering en verloving
- 2 Trouwen
- 3 Gezinsvorming en opvoeding
- 4 Het gemengde huwelijk
- 5 Gezin en maatschappij

Serie: *De mens en zijn wereld*

- 1 Atoom en kosmos
- 2 Existentie
- 3 Evolutie
- 4 Autonomie
- 5 Relativiteit

Serie: *Aziatische godsdiensten*

- 1 Islaam
- 2 Confucianisme/Taoïsme
- 3 Hindoeïsme
- 4 Boeddhisme
- 5 Zen — Boeddhisme

Serie: *Wereldproblemen*

- 1 Het bevolkingsvraagstuk
- 2 Welvaart — armoede
- 3 Oorlog — vrede
- 4 Het rassenvraagstuk
- 5 Communisme en democratie

„Dat wat men litteratuur pleegt te noemen in tegenstelling tot lectuur, heeft altijd getracht een aantal segmenten van de menselijke realiteit en de menselijke illusie te bundelen tot een nieuwe figuur, die ons inzicht in het denken en doen van de mens vergroot, of waardoor een ander aspect daarvan onder onze aandacht gebracht wordt. Litteratuur is bewuste keuze, is rangschikken. Litteratuur is werkelijkheid (zowel de tastbare als die van de illusie en de schijn die in het menselijke leven een niet minder reële rol speelt) plus nog iets méér, samen resulterend in waarachtigheid, dat wil zeggen in wat als wáár, als voor de mens geldend wordt ervaren. De vraag is, hoe kunnen wij hier als lezers maatstaven aanleggen, er waardebeoordelingen op na houden, wanneer het in ons eigen leven aan een kritische instelling ten opzichte van onze werkelijkheden ontbreekt? In een wereld, waar vanouds geijkte waarden en tradities één voor één gewogen en te licht bevonden worden als levenshouvast voor de mens van nu, waar geen enkele religie of politiek systeem of filosofie meer als passe-partout kan dienen bij het verwerken van die onnoemelijk grote veelheid en verscheidenheid en ingewikkeldheid van de verschijnselen die tot ons bewustzijn doordringen, is er een considerabele hoeveelheid moed (en moed impliceert bewust-zijn) voor nodig om te leven met de waarachtigheid, dat wil zeggen om te zien wáár onze werkelijkheid schijn is (en hoe vaak valt hetgeen wij voor het meest wezenlijke van onszelf houden, liefde, eer, aanzien, maatschappelijke waarden daaronder) en waar zij niet meer is dan het natuurlijke aardse bestaan, de werkelijkheid die wij delen met alle levende wezens, ook de redeloze. Er is moed voor nodig om in te zien waar die werkelijkheden van de mens onvolledig zijn en waar zij met elkaar moeten worden aangevuld, waar zij in elkaar grijpen, en bovenal dat zij, zelfs waar zij elkaar volmaakt in evenwicht houden, nog een element, een dimensie méér nodig hebben om waarachtig leven te zijn.

Wanneer dat ene element, die dimensie méér, ontbreekt in ons bewustzijnsveld zijn wij gedoemd eeuwig heen en weer te blijven schommelen tussen onvruchtbare illusie en al even weinig bevredigende harde tastbare werkelijkheid. Wij zouden ons bewust moeten worden van het groeiende element in dat beleven van de verschillende menselijke werkelijkheden, van dat element dat ons misschien in staat stelt aan de kringloop in hetzelfde vlak te ontkomen. Het schijnt mij soms toe dat de kans om dit te ontdekken ligt in het herkennen van de herhaling, en in het beseffen van de zin en de noodzaak van die herhaling in alle menselijk gebeuren en ervaring. Wie zich in de historie verdiept, heeft

vaak de indruk dat de mensheid collectief en individueel bij herhaling met dezelfde of althans soortgelijke problemen wordt geconfronteerd, in dezelfde situaties komt te verkeren, voor dezelfde keuze wordt gesteld. De uiterlijkheden, de details van het leven op aarde veranderen, maar het grondprobleem van de verhouding, de spanning tussen de mens, zijn naaste en het hem omringende verandert niet. Wie zijn eigen leven onder de loep neemt, komt tot de conclusie dat iets dergelijks ook in het persoonlijke vlak het geval schijnt te zijn. Vanaf onze vroegste jeugd worden wij ieder voor zich steeds terugkerende, voor ons kenmerkende problemen geplaatst, die waarneembaar worden in de innerlijke ervaringen en uiterlijke gebeurtenissen van ons leven. Die herhaling, die tot herkenning en dus tot inzicht kan leiden, is er niet voor niets. Er verandert niets, er kan niets veranderen, wanneer wij niet zelf veranderen. Metamorfose is een begrip dat wij aanvaarden in de biologie, de scheikunde en de mythe, of in scherts: wij worden een ander mens wanneer wij met vakantie of bij de kapper geweest zijn. Wij staan er sceptisch tegenover zodra iemand ons ervan zou willen overtuigen dat de metamorfose in een hogere orde van onszelf de zin van het leven is. Ons leven in de tijd beweegt zich schijnbaar in een horizontaal vlak, langs één lijn, tussen de punten geboorte en dood. In dat vlak liggen de menselijke werkelijkheden waar ons bewustzijn doorheen stroomt, dat geeft ons de sensatie dat wij zelf in wezen gelijk blijven, maar dat de wereld om ons heen verandert, in een pièce rose of een pièce noir, positief of negatief, vol vervulling of vol deceptie of vol van helemaal niets. Maar verandert er iets buiten onszelf? Passief drijven wij in die zee van verschijnselen, als transparante eenheden die telkens weer de kleur aannemen van de werkelijkheid van het ogenblik. Wij vereenzelvigen ons met die bewustzijns-toestanden en verbazen ons dan nog over de grilligheid en onzekerheid van het „ik“. Misschien zouden wij moeten zeggen: dit of dat is een menselijke toestand, een werkelijkheid, waar mijn bewustzijn zich nu toevallig in bevindt, zich al herhaaldelijk in bevonden heeft en getuige mijn ervaringen, zich waarschijnlijk nog vele malen in bevinden zal. Ik ben in die situaties nooit alleen, al onderga ik ze in volstrekte eenzaamheid. Het bewustzijn van ontelbaar velen is tegelijk met het mijne in die werkelijkheid van vreugde of lijden of wat anders ook. Het besef dat wij mensen allen samen die werkelijkheden delen schijnt mij een sterke basis voor saamhorigheidsgevoel en voor wederzijdse mildheid en verdraagzaamheid.

(Uit: Zelfportret als legkaart, p. 77-79)

Van week tot week:

Hilversum I (radio)

Zondag 30 november, 9.45—10.00 uur: C. van Rijsinge: Zij en Wij.

Zondag 7 december, 9.45—10.00 uur: nog niet bekend.

Zondag 14 december, 9.45—10.00 uur: C. van Rijsinge: Een nabespreking.